

RESULTATER OG ANBEFALINGER 02/2022

Kjønnsperspektiver på rettferdig omstilling

Av Karina Standal (CICERO) og Marielle Feenstra (University of Twente, Nederland)

2. mars 2022

Formålet med studien

Dette prosjektet har utviklet et teoretisk rammeverk for å forstå hvorfor kvinner og menn ofte stiller med ulike forutsetninger for å kunne bli med på, og dra fordel av, en omstillingsprosess. Prosjektet bygger på data fra Standals doktorgradsarbeid, med implementeringen av solcelle-baserte mikronett (micro-grids) for strøm på den nord-indiske landsbygda som case.

Forskningsspørsmål

Vi spør:

1. Hva slags rolle spiller kjønnsrelasjoner for kvinners og menns deltagelse, beslutningsmakt og fordeler i energiomstilling til et fornybart lokalt energisamfunn?
2. Hvordan kan et teoretisk rammeverk med vekt på sosial rettferdighet og forskjellige former for kapital gi informasjon som er nyttig for utvikling av politikk og tiltak for rettferdig energiomstilling?

Hvem har deltatt i forskningsgruppen?

Karina Standal (CICERO) og Marielle Feenstra (University of Twente, Nederland)

Hva har vi funnet ut?

Basert på studien av energiprojektet på den indiske landsbygda har prosjektet utviklet et teoretisk rammeverk som kombinerer begrepene «rettferdighet» og «kapital». Rettferdighet viser i denne sammenheng til tre prinsipper som ofte brukes i rettferdighetsteori: rettferdig fordeling (av byrder og fordeler), rettferdig anerkjennelse (av mangfoldet av mennesker og aktører med «interesse» i et prosjekt), og rettferdige prosesser (for å oppnå rettferdig fordeling og anerkjennelse). Med bruk av begrepet «kapital» vil vi få fram hvordan kvinner i mange kontekster mangler forskjellige typer sosial, kunnskapsmessig og økonomisk kapital, i tillegg til symbolsk kapital (mer skjult makt og relatert til status).

Studien av energiprojektet viser hvordan et slikt teoretisk rammeverk kan avdekke kjønnsforskjeller som gjør at kvinner i mange kontekster har mindre muligheter for deltagelse, mindre beslutningsmakt og oppnår færre fordeler i energiomstilling.

I landsbyene var det vanskelig for kvinner å kunne delta på lik linje med menn. Kulturelle normer gjorde at de ikke kunne ta ordet på landsbymøter, ikke kunne ta beslutningen om å koble seg til

mikronettet eller bestemme hva strømmen kunne brukes til hjemme. Det var ikke bare innen familien og lokalsamfunnet slike holdninger gjorde seg gjeldende. Også politiske føringer for mer samarbeid med privat sektor var med på å forme det indiske energiprojektet slik at fokuset var på å teste ut tekniske løsninger og forretningskonsepter.

Energiprojektet var initiert av et norsk solenergifirma og utført gjennom et samarbeid mellom privat og offentlig sektor. Det private selskapet fikk ansvaret alene for gjennomføringen (offentlig sektor bidro som donorer og med ansvar for oppfølging og evaluering). De ønsket ikke å utfordre lokale kjønnsroller siden det lå ganske langt utenfor deres kompetanse og kjernevirksomhet. Kvinnene lokalt ble derfor ikke ansett som legitime interessenter som ble berørt og hadde rett til å delta i prosessen.

Implikasjoner

Studien gir viktig teoretisk og empirisk kunnskap om hvordan ulikhet i lokalsamfunn blir «overført» til nye energisystemer i overgangen til lavutslippssamfunnet, med mindre det aktivt iverksettes tiltak for å sikre at alle involverte anerkjennes som rettmessige aktører. Dette er hovedsakelig relevant for forskere og forvaltningssektoren, men også for næringsliv og sivilsamfunnsorganisasjoner som ønsker å engasjere seg i lokal energiomstilling, slik som fornybare lokale energisamfunn. Selv om prosjektet bruker et indisk case, er det teoretiske rammeverket overførbart til både norsk og vestlig kontekst.

Studien av det indiske caset og det utviklede teoretiske rammeverket illustrerer godt hvordan kvinner i mange kontekster mangler forskjellige typer sosial, kunnskapsmessig og økonomisk kapital. Denne innsikten kan brukes til å identifisere politikkområder som er viktige for å understøtte en inkluderende omstilling. Eksempelvis vil tiltak i utdanningssektoren styrke kvinners status (særlig relevant i det globale sør), samtidig som tiltak for å øke andelen kvinner i tekniske og naturvitenskapelige fag vil være viktige for en mer inkluderende og mangfoldig energiomstilling lokalt og globalt.

Standal, Talevi og Westskog sin [studie av norske og britiske familier som investerer i solceller på taket](#) viste også at kvinner ble ansett som å ha mindre interesse og kompetanse rundt solenergi enn menn. Dette påvirket deres motivasjon til å ta del i prosjektet.

- Resultatet av prosjektet er publisert 15. desember 2021 i et bokkapittel i [Research Handbook on Energy and Society](#). Boka er redigert av Janette Webb, Faye Wade og Margaret Tingey og tar for seg forskningsfronten i samfunnsvitenskapelig energiforskning.